

Nederlandse Namen van Zweefvliegen

Theo Zeegers

INLEIDING

“Ik was dit weekend naar de Biesbosch, lekker vangen”

“En, had je nog wat leukes ?”

“Jazeker, een Zorroplatvoetje!”

“???”

Sinds de negende druk van de zweefvliementabel verscheen vorig jaar, is een dergelijke dialoog mogelijk. Want alle zweefvliegen in die tabel hebben een Nederlandse naam gekregen. Welke wetenschappelijk naam daarmee correspondeert, kan je dus in de zweefvliementabel vinden. In dit voorbeeld is het antwoord op de vraag “???” *Platycheirus europaeus*. Maar waarom heet dit beest in vredesnaam Zorroplatvoetje ?

Vooraf op die vraag ga ik in dit artikel in. Ik hoop een verklaring te geven voor sommige Nederlandse namen die niet volstrekt zelfverklarend zijn. Voordat ik dat doe, toch nog eerst iets over het gebruik van Nederlandse namen en hoe de keuze voor deze namen tot stand gekomen is.

HOE DE NEDERLANDSE NAMEN TE GEBRUIKEN

Over de zin van Nederlandse namen voor insecten lopen de meningen sterk uiteen: volgens sommigen verwerpelijke onzin, volgens anderen broodnodig om de groepen te populariseren. De zweefvliegencommissie heeft geen standpunt in deze discussie, maar stelde wel vast dat er een wildgroei was aan Nederlandse namen. Daaruit bleek dat sommigen behoefte hadden aan Nederlandse namen. Om hen te faciliteren heeft de zweefvliegencommissie gemeend dat het goed was zelf met een voorstel te komen.

Deze namen moeten hun nut nog bewijzen. Ze hoeven dus niet gebruikt te worden, maar wanneer je Nederlandse namen gebruikt, gebruik dan deze en geen andere.

HOE ZIJN DEZE NAMEN UITVERKOREN ?

De Nederlandse namen zijn voorgesteld door een commissie die speciaal in het leven geroepen is. Iedereen die belangstelling had kon in die commissie zitting nemen. De commissie werkte overigens uitsluitend per email.

Voordat er een discussie over de eigenlijke namen kwam, zijn er eerst bepaalde afspraken gemaakt. Om enkele te noemen:

* we hanteren genera-namen en soort-namen in essentie zoals het systeem van wetenschappelijke namen ook doet.

* wel kunnen meerdere genera samengevoegd worden tot 1 ‘Nederlands genus’.

* we vermijden germanismes, anglicismes en latinismes.

* de namen moet niet onlogisch of incorrect zijn.

* namen die een beest fysiek beschrijven hebben de voorkeur boven namen die refereren aan de verspreiding of het biotoop, omdat die laatste zouden kunnen veranderen (groot voorbeeld: Kentish Plover (engelse naam voor Strandplevier) broedt tegenwoordig alleen in Cornwall).

Vervolgens is in een meerrondige discussie consensus bereikt over de genusnamen en daarna over de soortnamen. Natuurlijk kreeg niet ieder lid precies zijn eigen zin, maar er waren uiteindelijk geen grote bezwaren tegen het uiteindelijke voorstel. Met een uitzondering: *Episyrphus balteatus*. De commissie was verdeeld in twee kampen: snorzweefvlieg en pyjamazweefvlieg. Beide namen zijn aan Aat Barendregt, auteur van de zweefvliementabel voorgesteld zonder voorkeur. Aat heeft uiteindelijk zelf gekozen voor Snorzweefvlieg.

Veel namen zijn eenvoudig te begrijpen en behoeven geen toelichting. Andere namen zijn eigenlijk vooral met toelichting goed te waarderen. Zorroplatvoetje is een goed voorbeeld daarvan: een leuke naam die evenwel niet veel mensen zelf zullen begrijpen. Vandaar deze toelichting.

VERKLARING VAN ENKELE NEDERLANDSE NAMEN

Genusnamen

Bandzweefvlieg (*Syrphus*, *Epistrophe*, *Megasyrphus*, *Parasyrphus nigritarsis*): gebruikt voor alle *Syrphus*-achtigen met duidelijke banden op het achterlijf. *Syrphus nitidifrons* gaat helaas de mist in.

Doflijfje (*Chrysogaster*, inclusief *Melanogaster*): het achterlijf van boven dof met slechts een glimmende rand.

Driehoekzweefvlieg (*Melanostoma*): slaat op de typische vorm van de achterlijfsvlekken van de vrouwtjes.

Elfje (*Melangyna* cs.): het betreft slanke soorten die veel in bossen gevonden worden.

Gitje (*Cheilosia*): slaat op de overheersend zwarte kleur van het lijf in dit genus. Natuurlijk bevestigen uitzonderingen hier de regel.

Glimlijfje (*Lejogaster*): niet alleen het borststuk, maar ook het gehele achterlijf is glimmend (dit i.t.t. verwante genera als *Chrysogaster*)

- Glimmer (*Orthonevra*): hoewel ook hier het achterlijf van boven dof is, valt toch vooral het sterk glimmende borststuk en achterlijfsrand op.
- Knikspriet (*Microdon*): de antenne is in bovenaanzicht geknikt op een manier die sterk aan sommige wapenvliegen (*Stratiomys*) doet denken.
- Kommazweefvlieg (*Eupeodes*): de achterlijfstekening in dit geslacht bestaat in de regel uit kommavormige vlekken (die elkaar kunnen raken).
- Korsetzweefvlieg (*Neoascia*): slaat op het ingesnoerde en getailleerde achterlijf (alsof de vlieg een korset aan heeft).
- Melkzwever (*Leucozona* s.l.): de banden of vlekken op het achterlijf hebben een typische melkwitte kleur (komt bij nog enkele andere soorten voor, bijv. ♀ *Melangyna umbellatarum* en *M. guttata*).
- Roetneusje (*Parasyrphus*): slaat op de karakteristieke zwarte middenknobbel die doorgaans verlengd is tot een zwarte middenstreep. *P. nigritarsis* (ingedeeld bij de Bandzweefvliegen, zie aldaar) heeft dat niet en is sowieso afwijkend (ook de larve is anders).
- Veenzweefvlieg (*Sericomyia*): was vroeger Hoogveenweefvlieg, maar komen misschien wel optimaal voor in voedselarm laagveen. Vandaar het neutralere Veenzwever.

Soortnamen

- Beekzwever (*Sphegina elegans*): de soort zit vooral langs de bovenloop van beekjes. De naam Beek-bronzwever leek te paradoxaal.
- Berg-platvoetje (*Platycheirus tarsalis*): veel algemener in het Europees middelgebergte.
- Berookte bladloper (*Xylota meigeniana*) verwijst naar de kenmerkende lichtberookte tophelft van de vleugel.
- Bloembladloper (*Xylota coeruleiventris*): een niet-rode bladloper op bloemen is eigenlijk altijd ofwel *Chalcosyrphus nemorum* ofwel deze soort.
- Bokserwaterzwever (*Anasimyia interpuncta*) heeft in tegenstelling tot de Zoenwaterzwever (zie aldaar) een platte bek.
- Brede bandzwever (*Epistrophe flava*): de vorm van het achterlijf is ruitvormig, opvallend breed op het tweede segment
- bretel-: met (gele) zijkanen/strepen over het borststuk
- Gedeukte sapzwever (*Brachyopa bicolor*): slaat op de deuk in het schildje.
- Heenzweefvlieg (*Lejops vittata*): wordt vaak op Heen (= Zeebies) gevangen.

- Kervel-gitje (*Cheilosia pagana*). Korter dan Fluitekruid-gitje. Bovendien behoort Fluitekruid tot het genus Kervel.
- Korte snuitvlieg (*Rhingia borealis*): hoewel korte grammaticaal op vlieg slaat en niet op snuit, is toch vooral bedoeld dat de snuit korter is dan bij *Rh. campestris*.
- Kustgitje (*Cheilosia vernalis*): Een van de weinige soorten (samen met *Ch. latifrons*) die zelfs in zeer open landschappen (polders) nog goed aangetroffen kan worden. In die zin vooral kenmerkend voor het kustgebied. Komt wel degelijk ook in het binnenland voor, maar is daar veel minder talrijk.
- Limburgs bosgitje (*Cheilosia lenis*). Verwijst naar het bosgitje (*Ch. variabilis*), waar de soort qua grootte, postuur en vliegplaats op een afstandje op lijkt.
- Melkelfje (*Melangyna umbellatarum*): verwijst naar de typisch wittige kleur van de achterlijfsvlekken (vooral bij het ♀♀: ♂♂ veel geler).
- Mica-platvoetje (*Platycheirus albimanus*): slaat op de kenmerkende kleur van de achterlijfsvlekken.
- Moeraskrieltje (*Paragus fnitimus*): komt ook voor in vochtige terreinen, als enige soort van het genus.
- Onderbroken bandzwever (*Syrphus nitidifrons*) is een noodsprong, omdat deze soort nu eenmaal vlekken op het achterlijf heeft en geen banden.
- Onvoorspelbare bijvlieg (*Eristalis pratorum*) slaat op de grote verschillen van jaar tot jaar die deze soort kenmerkt: doorgaans zeldzaam, maar in sommige jaren talrijk.
- Piemel-krieltje (*Paragus tibialis*): het genitaal van het mannetje is opmerkelijk groot.
- Roodbruine sapzwever (*Brachyopa panzeri*): de soort zit halverwege de tweekleurige grijs-rode sapzwevers en de eenkleurige bruinige sapzwevers.
- Roodkapje (*Blera fallax*): gelukkig is er geen wolfzwever.
- Saksische fopwesp (*Chrysotoxum verralli*): bijna alle vindplaatsen liggen tegen de duitse grens aan.
- Schaduw-platvoetje (*Platycheirus scutatus*): vliegt vooral in bossen, bosranden, struwelen, dus in schaduwrijke omgevingen.
- Spits elfje (*Melangyna cincta*): slaat op de tekening op het tweede segment (driehoek met een spitse punt).
- Stip-Fopwesp (*Chrysotoxum festivum*): slaat op de gele tekening op de zijkant van het borststuk
- Stippel-elfje (*Meligramma euchroma*): slaat op de extra gele stipjes tegen de zijnaad van het achterlijf, kenmerkend voor deze soort.

- Stomp elfje (*Meliscaeva cinctella*): slaat op de tekening op het tweede segment (driehoek zonder spitse punt). Zie ook Spits elfje.
- Streepfopwesp (*Chrysotoxum vernale*): slaat op de gele tekening op de zijkant van het borststuk.
- Tweekleurig gitje (*Cheilosa albipila*): Wilgengitje was al vergeven aan *Ch. grossa*. Bij *Ch. albipila* is het achterlijf staalblauwig van kleur, het borststuk groenig. Hierdoor is er een duidelijk kleurverschil tussen borststuk en achterlijf. Vandaar Tweekleurig gitje. Dit kleurverschil ontbreekt bij *Ch. grossa*.
- Vetplant-gitje (*Cheilosa semifasciata*): in het buitenland zijn de larven ook in andere vetplanten dan Hemelsleutel gevonden. Vandaar het meer neutralere vetplant-gitje en niet hemelsleutel-gitje. Is bovendien beter uit te spreken.
- Vlinderstrikje (*Pyrophaena rosarum*): slaat op de achterlijfstekening
- Vroegst gitje (*Cheilosa fasciata*): Er zitten twee soorten in daslook en die kunnen dus niet allebei Daslook-gitje heten. Vroegst gitje verwijst naar de zeer vroege vliegtijd van deze soort: de eerste exemplaren kunnen al in maart gevonden worden.
- Woud-platvoetje (*Platycheirus sticticus*): een soort van uitgestrekte bossen.
- Zoenwaterzwever (*Anasimyia lunulata*): de mondrand is tamelijk ver vooruitstekend, alsof de lippen uitgestoken worden.
- Zomers doflifje (*Melanogaster aerea*): heeft in tegenstelling tot andere soorten een tweede generatie in de nazomer.
- Zorro-platvoetje (*Platycheirus europaeus*): de zwarte tekening op het eerste lid van tars 1 heeft de vorm van een zwarte Z.